

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Nc/1/2024
Identifikačné číslo spisu:	1423208706
Dátum vydania rozhodnutia:	05.03.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Peter Melicher
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1423208706.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu G.. C.. G. C., narodeného Z., bytom L., E. XA, zastúpeného JUDr. Petrom Kubinom, advokátom, so sídlom Bratislava, Bottova 2A, proti žalovanému Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, so sídlom Bratislava, Pribinova 2, IČO: 00 151 866, o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. 42Cos/3/2023, o návrhu žalobcu na vylúčenie sudkyne Krajského súdu v Bratislave JUDr. Zity Leimbergerovej z prejednávania a rozhodovania sporu vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 15Co/12/2024, takto

rozhodol:

Sudkyňa Krajského súdu v Bratislave JUDr. Zita Leimbergerová nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 15Co/12/2024.

Odôvodnenie

1. V konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) pod sp. zn. 15Co/12/2024 vzniesol žalobca prostredníctvom svojho právneho zástupcu námietku zaujatosti voči členke senátu odvolacieho súdu JUDr. Zite Leimbergerovej. Námietku zaujatosti vzniesol pre pomer menovanej sudkyne k sporu a strane sporu (žalobcovi). O dôvode na podanie námietky zaujatosti sa dozvedel dňa 6. februára 2024 nazretím do elektronického spisu a vychádzajúc z článku zo dňa 16. decembra 2023, zverejnenom v K. toho istého dňa s názvom „Rušenie špeciálnej prokuratúry má aj zástancov, tvrdí minister Susko. Sú to najmä advokáti obžalovaných.“), ktorý upozornil na „výzvu právnikov“ zverejnenú na webovej stránke Y. (ďalej aj „výzva právnikov“), ktorú svojím podpisom verejne podporila aj namietaná sudkyňa, čím sa verejne stotožnila s celým jej obsahom.

2. Žalobca poukázal na bod 4 výzvy právnikov označenej nadpisom „Postoj k aktuálnej legislatívnej iniciatíve vlády SR“, z ktorej citoval nasledovný text: „Pokiaľ ide o navrhované zmeny týkajúce sa zákona o ochrane oznamovateľov pripomíname, že v zmysle konštantnej judikatúry ESĽP ak niektorá osoba obhájiteľným spôsobom tvrdí, že bola zo strany polície alebo iných porovnateľných štátnych orgánov vystavená zaobchádzaniu, ktoré je nezákonné a v rozpore s článkom 2 Dohovoru chrániaceho právo na život, článkom 3 Dohovoru zakazujúceho mučenie, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie alebo článkom 8 Dohovoru zakazujúcim neprimerané zásahy do telesnej a psychickej integrity, či súkromia,

potom tieto ustanovenia implikujú požiadavku viesť účinné oficiálne vyšetrovanie. Toto vyšetrovanie musí viesť k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb. Keby to tak nebolo, tak by podľa tohto medzinárodného súdneho orgánu v niektorých prípadoch bolo možné, aby príslušníci štátnych orgánov takmer beztrestne šliapali po právach tých, ktorí podliehajú ich právomoci. Podľa ESLP je hlavným účelom vyšetrovania zabezpečiť, že štátni zamestnanci alebo štátne orgány, budú bráni na zodpovednosť za zaobchádzanie, ktoré je v rozpore s uvedenými článkami Dohovoru, ku ktorému došlo v rámci výkonu ich povinností. Aby bolo možné považovať vyšetrovanie za účinné, inštitúcie a osoby zaň zodpovedné musia byť nezávislé od tých, ktoré sú vyšetrované. Vyšetrovanie trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru SR tak musí spĺňať jednoznačne požiadavku nezávislosti, pričom je dôležitá nielen hierarchická, inštitucionálna nezávislosť, ale aj praktická nezávislosť vyšetrovateľa. Súčasný právny stav má za následok taký výklad zákona, ktorý vo svojich dôsledkoch umožňuje, aby príslušníci Policajného zboru SR obvinení z trestnej činnosti, ktoré vyšetruje Úrad inšpekčnej služby, ďalej pracovali na Úrade inšpekčnej služby, čo je v absolútnom rozpore s uvedenou judikatúrou ESLP týkajúcou sa nezávislosti vyšetrovania. Vzhľadom na vzniknutú situáciu, je potrebná okamžitá reakcia štátu, a aj z tohto dôvodu je namieste skrátené legislatívne konanie. Uvedené má zabrániť tomu, aby nedošlo k zmareniu vyšetrovania trestných činov, ktorých sa dopustili príslušníci Policajného zboru SR. Situácia vzniknutá na Slovensku je o to závažnejšia, že podľa tvrdenia bývalého vedúceho operatívneho oddelenia NAKA I. T. zverejneného 06. 09. 2022 pre týždenník G mali tí, ktorí profitujú zo súčasného znenia zákona a bol im nedávno udelený status chránených oznamovateľov, ľudí podliehajúcich ich právomoci psychicky týrať, mučiť, vydierať, vymýšľať si dôkazy. Pretrvávajúce týchto problémov môže viesť k ohrozeniu plnenia pozitívnych povinností štátnych orgánov, tak ako vyplývajú z judikatúry ESLP. Ide tak o hmotnoprávne pozitívne záväzky prijať primerané opatrenia na ochranu života, telesnej a fyzickej integrity, či súkromia pred nezákonnými a svojvoľnými zásahmi osobitne zo strany orgánov verejnej moci a v prípade porušenia týchto hmotnoprávnych povinností, pozitívne procesnoprávne záväzky vykonať účinné nezávislé vyšetrovanie predmetných udalostí. V súvislosti s Policajným zborom SR môže ísť o ohrozenie jeho povinnosti plniť zákonné úlohy, medzi ktoré patrí ochrana základných práv a slobôd, najmä ochrana života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a ochrana majetku, odhaľovanie trestných činov a zisťovanie ich páchatel'ov, či vykonávanie vyšetrovania o trestných činoch.“

3. Podľa žalobcu citovaná časť textu výzvy právnikov sa priamo dotýka predmetu sporu v tunajšej veci, ako aj žalobcu ako jednej zo strán tohto sporu. Predmetom tunajšieho sporu, aktuálne v štádiu odvolacieho konania, je rozhodnutie o právach a právom chránených záujmoch žalobcu vyplývajúcich (aj) zo zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane oznamovateľov“) a zo statusu chráneného oznamovateľa, ktorý má žalobca priznaný podľa zákona o ochrane oznamovateľov. Konkrétne sa žalobca uchádza o nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým by sa žalovanému nariadilo zdržať sa výkonu personálneho rozkazu ministra vnútra SR o dočasnom pozbavení žalobcu výkonu štátnej služby, a ktoré by tak umožnilo žalobcovi pokračovať vo výkone štátnej služby (teda ďalej pracovať) na jeho doterajšom pôsobisku - na Úrade inšpekčnej služby. Podľa žalobcu z citovanej časti výzvy právnikov vyplýva, že žalobca: (i) nemá právo uchádzať sa a získať ochranu oznamovateľa protispoločenskej činnosti podľa zákona o ochrane oznamovateľov a ak mu to súčasné znenie zákona umožňuje, je potrebné ho zmeniť v skrátenom legislatívnom konaní tak, aby to ďalej žalobcovi neumožňoval, (ii) ako osoba formálne obvinená z trestného činu nemá právo pokračovať v práci na Úrade inšpekčnej služby, (iii) sa dopustil trestného činu, ktorého vyšetrovanie by bolo zmarené, ak by mohol pokračovať v práci na Úrade inšpekčnej služby, (iv) mal psychicky týrať, mučiť, vydierať osoby podliehajúce jeho právomoci a vymýšľať si proti nim dôkazy, čo potvrdila pre bulvárny týždenník osoba na úteku pred spravodlivosťou, toho času neprávoplatne odsúdená za korupčnú trestnú činnosť.

4. Žalobca listinami priloženými k tejto námietke preukazoval, že namietaná sudkyňa verejne podporila svojím podpisom výzvu právnikov obsahujúcu aj v námietke citovaný text, ktorý priamo dopadá aj na tunajší spor a osobu žalobcu - konkrétne tým, že hovorí, ako by sa mal tento spor skončiť (v neprospech žalobcu, pretože tento podľa namietanej sudkyne nemôže pokračovať v práci na svojom doterajšom pracovisku, teda nemôže dostať súdnu ochranu, ktorej sa v tunajšom konaní domáha), a ak

to nie je možné dosiahnuť podľa aktuálne platného a účinného znenia zákona o ochrane oznamovateľov, treba tento urýchlene zmeniť tak, aby to možné bolo, nemôže sa ako neustranná a nezaújatá viac javiť ani stranám tunajšieho sporu ani verejnosti a pre zabezpečenie práva žalobcu na spravodlivý proces a na nezávislý a neustranný súd je potrebné ju z rozhodovania v tunajšej veci vylúčiť.

5. Žalobca tiež poukázal na základné povinnosti sudcu podľa § 30 ods. 1 a ods. 2 písm. c), e) a g) zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach v znení neskorších predpisov, čl. III. ods. 1, ods. 7 a ods. 8 zásad sudcovskej etiky, relevantnú právnu úpravu (body 11. - 16., II. námietky), judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a Najvyššieho správneho súdu SR s dôrazom na rozhodnutie sp. zn. 32D/15/2021 z 8. marca 2023 a formuloval východiská s odvolaním sa aj na niektoré rozhodnutia najvyššieho súdu, trestnoprávneho kolégia (body 17. - 32., II. námietky) so záverom o dôvodnosti podanej námietky a návrhom, aby nadriadený súd rozhodol o vylúčení sudkyne JUDr. Zity Leimbergerovej z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 15CoPr/15/2023 postupom podľa § 54 Civilného sporového poriadku.

6. K námietke zaujatosti sa vyjadrila namietaná sudkyňa JUDr. Zita Leimbergerová. Vo svojom vyjadrení potvrdila, že z iniciatívy viacerých subjektov bola oslovená so žiadosťou o oboznámenie sa s uvedenou výzvou a prípadné pripojenie sa k nej. Na tieto žiadosti reagovala tak, že je momentálne pracovne zaneprázdnená a nie je v jej schopnostiach oboznámiť sa s obsahom výzvy právnikov. Doposiaľ sa s kompletným obsahom výzvy neoboznámila. Uviedla, že k uvádzanej výzve svoj podpis žiadnym ani faktickým, ani elektronickým spôsobom nepripojila, ani k pripojeniu jej podpisu nikoho nepoverila, nemá vedomosť o tom, že by výzvu podpísala. O skutočnosti, že výzvu podpísala, sa dozvedela z podanej námietky zaujatosti. Prehlásila, že okrem sudkyne je aj plnoprávnym občanom a má právo sa slobodne vyjadrovať k rôznym spoločenským témam bez toho, aby čo i len narušila tzv. teóriu zdania vo vzťahu k ňou prejednávaným veciach. Uviedla, že nateraz nemá k veci žiaden pomer, rovnako nepozná strany sporu, ani ich zástupcov, nemá k nim žiaden, ani priateľský, ani nepriateľský vzťah. Zopakovala, že o tom, že mala výzvu právnikov podporiť svojím podpisom sa dozvedela až z námietky zaujatosti a s kompletným obsahom výzvy právnikov nie je doposiaľ oboznámená, ani nemohla oznámiť svoju údajnú zaujatosť.

7. Námietka zaujatosti žalobcu bola predložená Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) na rozhodnutie 4. marca 2024 a bola náhodným výberom pridelená senátu 1C najvyššieho súdu, ktorý v tom čase rozhodoval v zložení Mgr. Peter Melicher (predseda senátu, sudca spravodajca), JUDr. Erika Šobichová (predsedníčka senátu) a JUDr. Viera Nevedelová (predsedníčka senátu zo senátu 2C- náhradný člen) nakoľko JUDr. Martin Vladík a JUDr. Radoslav Svitana, PhD. nie sú z dôvodu čerpania dovolenky a kúpeľnej liečby prítomní.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 54 ods. 2 Civilného sporového poriadku zák. č. 160/2015 Z. z. v platnom znení, ďalej aj „CSP“) preskúmal vec a posudzoval opodstatnenosť žalobcom vznesenej námietky zaujatosti voči sudkyňi Krajského súdu v Bratislave Mgr. Zite Leimbergerovej, členke odvolacieho senátu (ďalej len „sudkyňa krajského súdu“), z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu zmysle § 49 ods. 1 CSP.

9. Podľa čl. 48 ods. 1 veta prvá ústavného zákona č. 460/1992 Zb. z 1. septembra 1992 v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavy“) nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

10. Zákonným sudcom je sudca (samosudca alebo člen senátu) miestne, vecne a funkčne príslušného súdu, ktorý má konať podľa rozvrhu práce prijatého v súlade so zákonom (pozri napr. I. ÚS 8/94, II. ÚS 15/96, II. ÚS 43/97, II. ÚS 47/99, III. ÚS 31/01).

11. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

12. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu sporu, k nezaujatému prístupu k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právne relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu, a to: a) k sporu (veci), v rámci ktorého by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia sporu alebo konania, b) k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c) k zástupcom strán sporu, ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b) alebo d) k osobám zúčastneným na konaní [viď obdobne b) a c)].

13. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej nožnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

14. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP).

15. Obsahom práva na prejednanie sporu pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania sporu pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie sporu nestranným súdom je len povinnosť prejsť každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

16. Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až § 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 ústavy), možno sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania sporu skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom objektívne, nezaujato a spravodlivo.

17. Samotný subjektívny názor strany sporu, že v osobe určitého sudcu sú dané okolnosti vylučujúce ho z prejednávania a rozhodovania veci, nezakladá ešte bez ďalšieho dôvod pre legitímne obavy z jeho nestranného a nezaujatého rozhodovania.

18. Pri posudzovaní dôvodov namietanej nezaujatosti treba mať na zreteli nielen právnu úpravu danú ustanoveniami CSP, ale tiež judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) aj závery, ku ktorým dospela doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu a z nich vyplývajúce východiská.

19. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku).

20. Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti dovtedy, kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúci nie je subjektívny aspekt, ale existencia objektívnych skutočností so zreteľom, na ktoré môžu vznikať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti (viď tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná/I.). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť

(Delcourt proti Belgicku). Mal by byť vylúčený každý sudca, u ktorého existuje opodstatnená obava, že nie je celkom nestranný, pretože v stávke je dôveryhodnosť, ktorú musí súdna moc vzbudzovať v demokratickej spoločnosti a hlavne u účastníkov konania (rozsudok ESĽP vo veci Piersack proti Belgicku).

21. Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávaniu sporu, stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o (ne)zaujatosti zákonného sudcu je, či obava strany sporu je objektívne oprávnená a opodstatnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci. Práve osobnosť sudcu musí byť zárukou spravodlivého, nestranného a objektívneho súdneho konania (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2Ndob/39/2010 zo 4. augusta 2010).

22. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokúvania a rozhodovania vecí), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESĽP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom, či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou, či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

23. Aj ústava deklaruje dva podstatné atribúty súdnictva v Slovenskej republike, nezávislosť a nestrannosť.

24. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojítm významom; označuje jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, jeho vedenia a kolektívu.

25. Nestrannosť sudcu je potrebné posudzovať vždy v závislosti od konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria rozhodnúť, či existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca nie je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

26. Z judikatúry ESĽP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí iba v prípade, keď je celkom zjavné, že vzťah sudcu k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať nezávisle a nestranne, sine ira et studio (bez hnevu a náklonnosti, nestranne).

27. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Námietka zaujatosti, uplatnená stranou sporu voči sudcovi, ktorý prejednáva a rozhoduje vec, sa nemôže zakladať na hypotézach, domnienkach alebo subjektívnych výstupoch a pocitoch strany sporu. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdený, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

28. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 ústavy, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu.

29. Mimo rámca výkonu súdnictva a funkčného plnenia úloh sudcu zostáva - ako fyzická (súkromná) osoba - subjektom práv a povinností. Sudca takto ako súkromná osoba vstupuje do rozmanitých právnych vzťahov, z ktorých mu vyplývajú rôzne práva a povinnosti tvoriace obsah daných právnych vzťahov. Sudca v tomto postavení nie je osobou odtrhnutou od reálneho života, preto nie je vôbec vylúčené, aby sudca ako občan vyjadril svoj názor o určitých veciach, ktoré v spoločnosti rezonujú.

30. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti sudkyne krajského súdu pre pomer menovanej sudkyne k sporu a strane sporu (žalobcovi), a to na základe tej skutočnosti, že menovaná sudkyňa údajne verejne podporila výzvu právnikov. Žalobca okrem iného súdu doložil listinu s názvom „Výzva slovenských právnikov reagujúca na porušovanie princípov právneho štátu v trestnoprávnej oblasti“ (č. l. 177 a nasl. spisu). Žalobca tvrdí, že bod 4 s názvom Postoj k aktuálnej legislatívnej iniciatíve vlády SR tejto výzvy sa dotýka predmetu sporu a žalobcu, vyvodzuje z tohto bodu závery s konkrétnymi dôsledkami pre daný spor a žalobcu, preto podľa neho namietaná sudkyňa, ktorá verejne podporila túto výzvu, nemôže sa ako nestranná a nezaujatá javiť ani stranám sporu, ani verejnosti a je potrebné ju z rozhodovania v tejto veci vylúčiť (bližšie pozri bod 1. tohto rozhodnutia).

31. Už dávnejšia judikatúra najvyššieho súdu sa ustálila v názore, že sudcov pomer k veci môže vyplývať predovšetkým z priameho právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci. Nepochybne je tomu tak v prípade, ak je sudca sám účastníkom konania, bez ohľadu na ktorej procesnej strane alebo v prípade, ak by mohol byť rozhodnutím súdu priamo dotknutý na svojich právach (ako vedľajší účastník). Pod pojmom pomer k veci sa rozumie aj situácia, keď sudca získal poznatky o veci iným spôsobom ako dokazovaním na pojednávaní (napr. ako svedok), v dôsledku čoho je jeho pohľad na zistené skutkové okolnosti prípadu deformovaný ďalšími poznatkami zistenými neprocesným spôsobom. Za pomer k veci sa považuje aj vzťah ekonomickej závislosti, napríklad v spojitosti s vedeckou alebo publikačnou činnosťou sudcu, v súvislosti so správou vlastného majetku a podobne. Osobitným dôvodom vylúčenia sudcov pre ich pomer k veci je ich účasť na rozhodovaní o tej istej veci v inom štádiu (stupni) súdneho konania (§ 14 ods. 2 OSP): na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak; to isté platí, ak ide o rozhodovanie o dovolaní. Okolnosť, že sudca rozhodol vo veci, v ktorej vydané rozhodnutie je napadnuté návrhom na obnovu konania, nie je však dôvodom na jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vo veci obnovy konania (porovnaj R 115/2003).

32. Pomer sudcu k veci zakladajúci dôvod na jeho vylúčenie môže spočívať aj v tom, že sudca sa o prejednávanú veci verejne vyjadrí, či už v negatívnom alebo v pozitívnom zmysle predtým, než takáto vec má ním byť prejednávaná a rozhodnutá. Nemožno preto pripustiť predbežné hodnotenie vykonaných dôkazov sudcom prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov, rovnako ako jeho vyjadrenie o tom, ako bude o veci pravdepodobne rozhodnuté.

32.2. Dôvodom na vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania vo veci nie je skutočnosť, že sudca

v inej obdobnej veci rozhodol spôsobom, s ktorým účastník nesúhlasí, ani samotná skutočnosť, že jeho rozhodnutia boli podrobené kritike v hromadných oznamovacích prostriedkoch (porovnaj R 47/1998).

33. Aj podľa súčasne platnej právnej úpravy CSP nie je dôvod od uvedenej súdnej praxe sa odchyliť.

34. Je priam žiaduce, aby sudca mal utvorený právny názor (hoci pôjde spočiatku spravidla len o koncepčný - východiskový - prístup) na riešenie rozmanitých právnych vecí, s ktorými sa pri svojej práci stretáva. Tento právny názor sudcu sa formuje, dotvára a patrí k jeho profesionálnej výbave; nie je nijako neobvyklé ak sa zmení, a to aj pri rovnakej právnej úprave. U sudcu, ktorý zároveň rešpektuje nutné obmedzenie, aby nevstúpil do priestoru konkrétnych či prejednávanych prípadov (porovnaj § 30 ods. 2, písm. g) zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príslušných a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ďalej aj „zák. č. 385/2000 Z. z.“, ktorý ako jednu zo základných povinností sudcu uvádza: „v záujme záruky nezávislosti a nestrannosti výkonu sudcovskej funkcie je sudca povinný najmä dodržiavať zásady sudcovskej etiky“. K tomu pozri aj čl. III, bod 7 Zásad sudcovskej etiky: „Sudca neposkytuje žiadne verejné vyjadrenia, ktoré by mohli mať podstatnejší vplyv na výsledok prejednávanych vecí, na spravodlivý proces alebo pojednávanie, a tak vo verejnosti vyvolať dojem, že je zaujatý a neobjektívny. Netýka sa to právoplatne skončených vecí.“ Do 31. decembra 2020 zák. č. 385/2000 Z. z. v § 30 ods. 11 tiež uvádzal ako jednu zo základných povinností sudcu, že „sudca je povinný zdržať sa verejného vyslovovania svojho názoru o veciach prejednávanych súdmi“, nie je dôvod obávať sa, že by mohol len pre svoj právny názor stratiť svoju nestrannosť a nezaujatosť.

35. Nestrannosť sudcu nemôže ohroziť to, že sudca vyjadrí verejne svoj názor o určitých veciach, ktoré v spoločnosti rezonujú. V uvedenej okolnosti (verejné vyjadrenie názoru) nemožno vidieť vyslovenie právneho názoru z pozície sudcu (v takejto pozícii totiž nie je, ale je v pozícii občana, súkromnej osoby s právnickým vzdelaním) a tento jeho súkromný akt preto nemožno stotožniť či spájať s nejakým prejudikovaním (čo je napokon aj pojmovo vylúčené), či s potenciálnou rozhodovacou činnosťou v prípadnom následnom súdnom spore (s pozíciou sudcu v konkrétnej, či obdobnej veci). Iné riešenie by bolo nenáležitou konštrukciou a nad rámec zákona by zjavne od sudcov žiadalo, aby poskytovali informácie o aktoch súkromnej povahy (o nimi podávaných vyjadreniach, či úkonoch).

36. EŠLP vo svojej rozhodovacej činnosti dokonca poskytol ochranu aj verejným vyjadreniam sudcov vo vzťahu k fungovaniu súdneho systému. Podľa rozhodnutia vo veci ŽUREK proti Poľsku sťažnosť č. 39650/18, finálny rozsudok zo 16. júna 2022, všeobecné právo na slobodu prejavu sudcov pri riešení záležitostí týkajúcich sa fungovania súdneho systému sa môže zmeniť na zodpovedajúcu povinnosť vyjadriť sa na obranu právneho štátu a nezávislosti súdnictva, keď sú tieto základné hodnoty ohrozené. V danom prípade EŠLP posúdil situáciu sťažovateľa, ktorý bol nielen sudcom, ale aj členom súdnej rady a jej hovorcom. Možno poznamenať, že podobný prístup by sa dal uplatniť na každého sudcu, ktorý uplatňuje svoju slobodu prejavu - v súlade so zásadami uvedenými v bode 219 (odkaz na prípad Baka proti Maďarsku, sťažnosť č. 20261/12), s cieľom brániť právny štát, nezávislosť súdnictva alebo iné podobné hodnoty spadajúce do diskusie o otázkach všeobecného záujmu. Ak sudca urobí takéto vyhlásenia nielen za seba ako za osobu, ale aj v mene súdnej rady, sudcovského združenia alebo iného zastupiteľského orgánu súdnictva, ochrana poskytovaná tomuto sudcovi sa zvýši (prípád ŽUREK proti Poľsku, finálny rozsudok zo 16. júna 2022, sťažnosť č. 39650/18). Odborná analýza aktuálnej platnej právnej normy a kritika jej aplikačných úskalí a jej udržateľnosti vo vzťahu k zásadám právneho štátu, je prípustná (a nutná na fungovanie demokracie) aj v prípade, ak je vykonávaná predstaviteľom súdnej moci. Uvedené platí o to viac, pokiaľ sa názor sudcu nepovažuje za neobhájiteľné stanovisko, ale za právny názor zdieľaný aj inými autoritami (prípád WILLE proti Lichtenštajnsku, rozsudok z 28. októbra 1999, sťažnosť č. 28396/95).

37. Namietaná sudkyňa JUDr. Zita Leimbergerová vo svojom vyjadrení k vznesenej námietke nepotvrdila autenticitu žalobcom tvrdenej skutočnosti, že svojím podpisom verejne podporila výzvu právnikov (bližšie pozri bod 6. tohto rozhodnutia) a neuviedla žiadnu takú okolnosť, ktorá by nasvedčovala existencii jej vzťahu k sporu, stranám sporu, resp. ich zástupcom, t. j. z jej vyjadrenia nevyplýva dôvod vylučujúci ju z prejednávania a rozhodovania v tejto veci; skutočnosti takejto povahy vychádzajúc z

vyššie uvádzaných východísk nezistil po preskúmaní obsahu spisu ani nadriadený súd.

38. Existenciu právne relevantného pomeru u namietanej zákonnej sudkyne senátu 15Co Krajského súdu v Bratislave JUDr. Zity Leimbergerovej nemožno vyvodiť z vyjadrenia tejto sudkyne ani z ostatného obsahu spisu. V námietke zaujatosti sa spochybňuje nestrannosť tejto sudkyne krajského súdu vyvodzovaním jej pomeru k sporu a k žalobcovi na základe subjektívnych žalobcom vyvodzujúcich záverov pretavených do konkrétnosti prejednávanej veci zo všeobecného textu výzvy, ktorú menovaná sudkyňa mala verejne podporiť, ktorú skutočnosť však táto sudkyňa nepotvrdila. Prezentovaný dôvod nesvedčí o existencii vzťahu relevantného z hľadiska § 49 ods. 1 CSP, ide tu iba o domnienku a úvahy namietajúcej strany a nie nepochybne existujúce preukázateľné skutočnosti, ktoré by svojou povahou a intenzitou vykazovali znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP a mohli tak vyvolať odôvodnenú pochybnosť o nestrannosti sudkyne.

39. Na základe uvedeného najvyšší súd dospel k záveru, že nemožno prisvedčiť dôvodom námietky zaujatosti uplatnenej žalobcom voči sudkyňi krajského súdu JUDr. Zity Leimbergerovej. Samotný subjektívny názor žalobcu nemôže bez ďalšieho zakladať dôvod pre legitímne obavy z jej nestranného a nezaujatého rozhodovania. Obava (pocit) z nestrannosti nestačí na založenie dôvodných pochybností o nedostatku nezaujatosti vzhľadom na právne (ústavné i zákonné) garancie nezávislosti sudcov a zákonné povinnosti sudcov konať vo veci bez predsudkov, nezávisle a nestranné. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach, ktoré však predložená Výzva slovenských právnikov reagujúca na porušovanie princípov právneho štátu v trestnoprávnej oblasti nespĺňa, pretože reaguje a vyjadruje všeobecné názory množiny právnikov rôznych právnických profesií o určitých veciach (v trestnoprávnej oblasti) rezonujúcich v spoločnosti. V tomto smere výzvu nie je možné považovať ani za verejné vyjadrenie sudcu o prejednávanej veci. Navyše, ale nie nepodstatné je, že k tejto výzve sudkyňa krajského súdu uviedla, že svoj podpis žiadnym, ani faktickým, ani elektronickým spôsobom nepripojila, ani k pripojeniu jej podpisu nikoho nepochybnosť, nemá vedomosť o tom, že by výzvu podpísala. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania vecí.

40. Najvyšší súd navyše zdôrazňuje, že dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu a v jeho rozhodovacej činnosti. Meradlom pre posúdenie objektivity sudcu nemôže byť subjektívne hľadisko strany sporu, ktoré je spravidla motivované rôznymi pohnútkami, ale najmä tým, že súd nekoná a nerozhoduje/nebude rozhodovať (body 7. - 9., I. námietky) podľa jej predstáv. Takéto hodnotenie správnosti súdneho konania, resp. rozhodovania nepatrí strane sporu a nemôže objektívne zakladať pochybnosti o nezaujatosti sudcu. Zákon výslovne vylučuje, aby dôvodom na vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu boli okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanom spore. Postupom sa rozumejú procesné úkony sudcu vrátane rozhodnutí, a to aj vo veci samej. V postupe sudcu pri prejednávaní konkrétneho sporu sa prejavuje samotný výkon súdnictva, preto tieto okolnosti nemôžu byť samy osebe dôvodom zaujatosti sudcu.

41. Najvyšší súd svoje rozhodnutie o návrhu oprávnenej osoby, žalobcu ako strany v spore, založil na vzájomnej korelácii a vyvažovaní oboch relevantných hľadísk teórie zdania (tak subjektívneho ako aj objektívneho hľadiska). V súlade s judikatúrou ESLP, ústavného súdu, ako aj najvyššieho súdu a z nej vyplývajúcich východísk dospel k záveru, že v prípade namietanej sudkyne krajského súdu JUDr. Zity Leimbergerovej nemožno mať pochybnosti o jej nezaujatosti, ktoré by boli relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP. Keďže v danej veci neexistujú dôvody, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania za účasti žalobcom spochybňovanej sudkyne Krajského súdu v Bratislave JUDr. Zity Leimbergerovej, najvyšší súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

42. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.